

Babicz, Józef

"Oczerki po istorii geografii w Rossii XVIII w. (1725-1800)", A. M. Lebiediew, Moskwa 1957 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 4/1, 212-213

1959

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tak więc wydane tomy metryki uniwersytetu bazylejskiego spełniają pozytywną rolę wszystkich wydawnictw tego rodzaju: pozwalają na wstępną orientację w olbrzymim materiale źródłowym i ułatwiają — w mniejszym lub większym stopniu — identyfikację wielu osób związanych z historią kultury europejskiej.

Dalsze studia w tym zakresie wprowadzą bez wątpienia — co już jest wiadoczną — szereg niezbędnych korektur i uzupełnień, dzięki którym dalsze wydania tej metryki będą coraz bardziej kompletne i precyzyjne.

Waldemar Voisé

A. M. Lebiediew, *Oczerki po istorii geografii w Rossii XVIII w. (1725—1800)*, Izdat. A. N. SSSR, Moskwa 1957, s. 272.

Praca Lebiediewa, która ma za zadanie „oświetlić (nieco szczegółowiej) rosyjskie badania i odkrycia na oceanach: Lodowatym Północnym i Spokojnym“ (s. 4) rozpatruje rozwój geografii w Rosji w latach 1725—1800, to jest w okresie, w którym po reformach Piotra Wielkiego ze szczególną intensywnością wzrastała gospodarcza i polityczna potęga tego kraju, a wraz z nią następował szybki rozwój nauki. W okresie tym oprócz wielu pomniejszych wypraw zostały podjęte tak doniosłe dla geografii przedsięwzięcia jak Druga Kamczacka Ekspedycja (1733—1743), tzw. Ekspedycje Akademicka (1768—1774) jak też ekspedycja J. J. Billingsa i G. A. Sarczewa (1785—1793). Ich rezultatem było odkrycie Wysp Aleuckich, Alaski i północno-zachodniej części Ameryki oraz wzbogacenie wiedzy o północnej części Rosji europejskiej, wodach arktycznych i Syberii. Na tenże okres przypada również powstanie Petersbuskiej Akademii Nauk (1725) — kierowniczego ośrodka badań geograficznych, jak też działalność wielu wybitnych uczonych: M. W. Łomonosowa, W. N. Tatischezewa, J. K. Klimowa, F. J. Sojmonowa, P. J. Ryczkowa — autora „Orenburskiej topografii“, badaczy Kamczatki — C. P. Kraszennikowa i G. W. Stallera, badacza Syberii G. F. Millera oraz organizatorów i uczestników naukowych ekspedycji, akademików: P. S. Palasa, I. I. Lepiechina, N. A. Ozereckowskiego, W. F. Zyjewa i innych.

Autor zwraca jednak uwagę nie tylko na zasługi najwybitniejszych badaczy ówczesnego okresu, ale rozpatruje rozwój geografii w swym całości, to jest zarówno instytucjonalny rozwój nauki, wyrazem którego było wspomniane powstanie i rozwój Akademii oraz pojawienie się periodycznej literatury geograficznej, jak też coraz częściej ukazujące się monografie całych regionów lub prace poświęcone szczegółowemu problemowi geograficznemu.

Praca Lebiediewa składa się z dwu części. W pierwszej, stanowiącej „krótki przegląd najważniejszych kierunków w rozwoju geografii“ dana jest charakterystyka odkryć i badań geograficznych na tle warunków społeczno-politycznych ówczesnej Rosji. W części drugiej przedstawione zostały kolejno odkrycia i badania na Oceanie Lodowatym Północnym, Oceanie Spokojnym oraz na przyległych do nich terytoriach, a mianowicie na: Wyspach Aleuckich, Alasce, północno-zachodnich wybrzeżach Ameryki, Wyspach Kurylskich i Arktyce. W zakończeniu omówione zostały ówczesne kartograficzne przedstawienia północno-wschodniej części Rosji i północno-zachodniej Ameryki.

Jasny i przejrzysty plan, żywy i potoczny język jak też bogactwo przytoczonego materiału źródłowego pozwalają uznać niniejszą monografię za wartościową pozycję z zakresu historii geograficznej nauki.

Józef Babicz

A. N. Mitinski, *Feliks Stanisławowicz Jasiński — Oczerk żizni i nauczno-inżyniernej diejatielnosti — K stoletiju so dnia roždienija*. Gosudarstwiennoje izdatielstwo techniko-teorietyczeskoj litieratury. Moskwa 1957, s. 220.

Przed dwoma laty, we wrześniu 1956 r., obchodziliśmy stulecie urodzin znakomitego przedstawiciela nauki polskiej i rosyjskiej, twórcy współczesnych metod obliczania konstrukcji narażonych na wyboczenie, profesora Instytutu Inżynierów Komunikacji w Petersburgu, Feliksa Jasińskiego¹. Pod egidą Polskiej Akademii Nauk przygotowane jest obecnie trzypiętomowe wydanie dzieł Jasińskiego. Będzie ono poprzedzone wstępem biograficznym i obejmie zarówno podstawową pracę Jasińskiego „Badania nad sztywnością prętów ścisłowych“, która ukazała się w latach 1894—1895 niemal jednocześnie w językach francuskim, rosyjskim i polskim, jak i przekłady na nasz język innych prac.

Pamięć o Jasińskim żywa jest również w Związku Radzieckim. Kilka lat temu w ramach serii wydawniczej „Biblioteka Nauki Rosyjskiej“ ukazał się wybór pism Jasińskiego². Wydaniu temu towarzyszył obszerny szkic biograficzny pióra A. N. Mitinskiego. Zmarły w roku 1957 autor tego szkicu i zarazem redaktor tomu, profesor Instytutu Inżynierów Transportu Kolejowego w Petersburgu, spadkobierca dawnego Instytutu Inżynierów Komunikacji, był synem N. N. Mitinskiego, asystenta Jasińskiego w tej uczelni i późniejszego jej profesora, redaktora wydania zbiorowego pism Jasińskiego, które ukazało się w latach 1902—1904, a więc niedługo po śmierci autora.

Z okazji setnej rocznicy Jasińskiego ukazało się w roku 1957 odrębne uzupełnione wydanie szkicu Mitinskiego.

Praca ta oparta jest zarówno o bogate materiały archiwalne zachowane w Leningradzie jak i o wspomnienia żyjących jeszcze uczniów uczonego. Zawiera ona bibliografię Jasińskiego oraz analizę jego działalności inżynierskiej, pedagogicznej i naukowej. Autor omawia kolejno lata studiów Jasińskiego, pracę na kolei Petersbursko-Warszawskiej i Petersbursko-Moskiewskiej, pracę na wyższych uczelniach, działalność społeczną w stowarzyszeniach inżynierskich, działalność w Radzie Naukowej Ministerstwa Komunikacji. Osobny rozdział poświęcony jest wypowiedziom o Jasińskim. Uwzględnione tu są zarówno artykuły pośmiertne i charakterystyki drukowane (np. zawarta w książce S. Timoszenki *Historia wytrzymałości materiałów*) jak i wypowiedzi żyjących dziś lub niedawno zmarłych uczniów uczonego.

¹ Por. artykuł W. Wierzbickiego *Wkład Feliksa Jasińskiego do nauki światowej* w nr 3/1956 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki“ oraz notatkę *Stulecie urodzin Feliksa Jasińskiego* tamże w nr 1/1957.

² F. S. Jasinski *Izbrannije raboty po ustojczivosti szatyh strizhnjej s priloženijem oczerka A. N. Mitinskiego „O žizni i nauczno-inżyniernej diejatielnosti F. S. Jasinskogo“*. Gosudarstwiennoje izdatielstwo techniko-teorietyczeskoj litieratury, Moskwa-Leningrad 1952, s. 427.